

Přehled starých a památných stromů Dyleňského lesa

Jaroslav Michálek, Krajské muzeum Karlovarského kraje, p. o., Muzeum Sokolov

*K zajímavostem Dyleňského lesa patří mohutné staré a památné stromy.
Převažují mezi nimi smrky.*

Mezi přírodní zajímavosti Dyleňského lesa patří mohutné staré a památné stromy. Jejich množství, druhové složení a rozložení v území je výsledkem působení mnoha faktorů, ať již přírodních, ovlivňujících výskyt především lesních stromů, nebo kulturně historických, které podmiňují přítomnost stromů ve volné krajině, těch, které bývají nejčastěji vyhlašovány památnými stromy. Přestože Dyleň dosahuje výšky 940 m n. m., je krajina pod touto horou spíše zvlněná než hornatá, modelovaná mělkými a širokými údolími potoků a říček. Rozsáhlé zalesnění, řídké osídlení s absencí větších obcí, nedávné vysídlení původního obyvatelstva a následný zánik řady obcí a osad včetně kulturních památek, to vše se projevilo na současném stavu významných starých stromů. V případě Dyleňského lesa hrají mezi výjimečnými stromy důležitou roli stromy lesní, tedy většinou nechráněné.

Dominantní dřevinou Dyleňského lesa je smrk ztepilý. Vzhledem k vysoké lesnatosti a příhodnému reliéfu území, je zde dost vhodných míst, kde může dorůst výjimečných rozměrů. Optimálním prostředím pro rychlý růst smrku nejsou horské polohy, ale údolí horských a podhorských toků v nadmořských výškách 500 – 750 m n. m. V těchto místech nalezneme nejmohutnější

smrky v území. Z hlediska možné ochrany stojí za zaznamenání všechny smrky, jejichž obvod kmene ve výčetní výšce přesahuje 300 cm. O těchto stromech je minimum publikovaných údajů, jejich zjišťování je dlouhodobou záležitostí a průzkum je v budoucnu nutno soustředit na místa, kde spodní okraje smrkových porostů přecházejí do potočních niv a olšin. Právě zde se setkáváme, často v řadách, s urostlými, hluboko a bohatě zavětvěnými smrky, které plní roli větrolamů. Mezi mimořádnými listnatými stromy v oblasti jsou zastoupeny především jasany ztepilé, méně již lípy srdčité a velkolisté, které jsou všeobecně nejčastěji vyhlašovanými památnými stromy. Kupodivu se velmi málo setkáme s mohutnými buky lesními, které asi nejvíce doplatily na způsob lesního hospodářství v minulosti. Na rozdíl od přímské a čerchovské části Českého lesa nepřežily v Dyleňském lese žádné rozměrné jedle bělokoré. Překvapením je absolutní nepřítomnost velkých javorů klenů. Nečekaný je naopak výskyt statných dubů letních, výjimečně i ve výškách nad 600 m n. m. Druhový přehled mimořádných stromů uzavírá ojedinělé seskupení javorů mlčců, které jsou v našem případě chráněny ne pro výjimečný vzrůst, ale z estetických a historických důvodů.

Přehled výjimečných stromů oblasti (řazení od severu k jihu)

(o – obvod kmene ve výšce 130 cm, případně níž, pokud se směrem dolů kmen zužuje; v – výška stromu; PS – památný strom; souřadnice uvedeny v systému WGS–84)

Lipa v Salajně u kapličky. Kresba Vladimír Lepš, 1998

Salajna

Starobylá lípa srdčitá (o = 570 cm, v = 21 m – v r. 2008) s dutým, boulemi znetvořeným kmenem, stojí vedle hrázděné kapličky z r. 1751 nad statkem čp. 24 v západní části obce, 495 m n. m. V anketě Strom roku ČR v r. 2005 získala titul Strom hrdina a je navržena na památný strom. Podrobnější popis uvádí Michálek (2005, 2008).

GPS [50° 01'52,5" N; 12° 30'31,7" E].

Seznamová Arva
Crafogras
1798 – 1919

Háj

Čtyři javory mléče ($o = 223 - 324$ cm, $v = 21,5 - 22,5$ m v r. 2005), z nichž tři obklopují stylová dřevěná boží muka v osadě při silničce k Vysoké, 660 m n. m. Čtvrtý strom stojí opodál. Malebná skupina ošetřených mléčů je chráněná pod názvem „Javory u obrázku“. Popis skupiny uvádí Michálek (2008).

GPS [49° 57'53,9" N; 12° 32'31,1" E].

Háj, Jedlová (smrky v oblasti horního toku Kosího potoka)

Smrk ztepilý zvaný Biskup ($o = 346$ cm, $v = 42 - v$ r. 2005) se vyznačuje přímým kmenem, velmi vysoko nasazenou korunou a mohutnými kořenovými náběhy. Je evidován mezi významnými stromy státního podniku Lesy ČR. Roste v pramenné nivě Kosího potoka, 1,7 km jihovýchodně od Dyleně, 710 m n. m. Strom zmiňuje Michálek (2005, 2006a).

GPS [49° 57'18,2" N; 12° 31'2,4" E].

Tři smrky ztepilé stojí mezi Hájem a Jedlovou v okolí velké louky nad pravým břehem Kosího potoka, cca 1,5 km vsv. od Háje:

1) Výrazně nakloněný smrk ($o = 327$ cm, $v = 28$ m – v r. 2008) bizarního vzhledu má nápadné spodní svícnovité (kandelábrovité) větve, jednostrannou, v dolní části širokou korunu a obrovské asymetrické kořenové náběhy. Stojí přímo u lesní cesty mezi Jedlovou a Hájem, na rozhraní smrčiny a velké louky, 625 m n. m.

GPS [49° 58'6,8" N; 12° 33'43,2" E].

2) Torzo dvojkmenného smrku ($o = 327$ cm, $v = 30,5$ m – v r. 2008), dnes jednokmenný strom s jizvou ve výšce 1,25 m po vylomeném druhém kmenu, má nápadnou kuželovitou bázi tvořenou mohutnými, téměř 2 m vysokými kořenovými náběhy s hlubokými nikami. Smrk je vrostlý ve strmém svahu suchého kanálu na levém břehu Kosího potoka, 625 m n. m. [49° 58'3,9" N; 12° 33'21,7" E].

3) Pravidelně rostlý smrk ($o = 341$ cm, $v = 33,5$ m – v r. 2008) s kmenem jen mírně sbíhavým, ukončeným růžicí krátkých a silných kořenových náběhů. Ve vrcholové části bohaté koruny lze rozlišit dvě špice. Stojí na muldovité vyvýšenině na kraji olšiny v nivě na levém břehu Kosího potoka, 620 m n. m.

GPS [49° 58'10,4" N; 12° 33'44,5" E].

Tři smrky ztepilé rostou vlevo od lesní cesty z Jedlové k Háji, na levém straně přítoku Kosího potoka, 1,4 km jz. od Jedlové, 605 – 610 m n. m.

Smrk (3) se zbytnělou bází u lesní spojky nad Jedlovou. Foto Jaroslav Michálek, 2008

Smrk (1) s asymetrickými kořenovými náběhy u cesty mezi Hájem a Jedlovou. Foto Jaroslav Michálek, 2008

Kandelábrovitý smrk u Tachovské Huti.
Foto Jaroslav Michálek, 2008

Kandelábrovitý smrk u Tachovské Huti.
Foto Jaroslav Michálek, 2008

1) Prohnutý smrk (o = 343 cm, v = 34 m – v r. 2008) je nápadný vysokou kuželovitou bází kořenových náběhů. Tu ještě zvyrazňuje vyvýšenina, kterou si strom v průběhu růstu pod sebou vytvořil. Stojí v olšíně v nivě potoka pod svahem s lesní cestou k Háji.

GPS [49° 58'1,7" N; 12° 34'49,9" E].

2) Mohutný, téměř plnodřevný smrk (o = 317 cm, v = 38 m – v r. 2008) rostl silnými prstovitými kořenovými náběhy do spodní části svahu terasy, po které vede lesní cesta k Háji. Je největším z přerušované řady starých smrků, které ve svahu terasy rostou.

GPS [49° 58'1,6" N; 12° 34'49,2" E].

3) Smrk (o = 310 cm, v = 37 m – v r. 2008) se zbytnělou kuželovitou bází a kmenem v dolní části vychýleným, který se ve vrcholové části dělí do několika špic. Strom je vrostlý v zářezu lesní spojky vlevo od lesní cesty Jedlová – Háji.

GPS [49° 58'0" N; 12° 34'47,6" E].

Krásné: Velké Krásné

Torzo lípy srdčité (o = 515 cm – v r. 2005, v = 10,5 m – v r. 2008) s nízkou rozdvojeným, dutým kmenem stojí v plotu čp. 140 u hlavní silnice v obci, 680 m n. m. Strom je chráněn pod názvem „Kránsenská lípa“. Sesazení koruny v r. 2007 zachránilo lípu v havarijním stavu před zánikem. Lípu uvádí Michálek (2005, 2008).

GPS [49° 57'32,8" N; 12° 36'59,9" E].

Tři Sekery

Jedenáct kmenů dubu letního (o = 644 cm, v = 17,5 m – v r. 2005) v bázi částečně srostlo a vytvořilo jednotlou solitéru na rozhraní louky a pole v lokalitě U Oříšku, 1,4 km východně od Tří Seker, 600 m n. m. „Soustromí“ je chráněno pod názvem „Dub U Oříšku“. Dub podrobněji popisuje Michálek (2008).

GPS [49° 56'35,8" N; 12° 38'9,4" E].

Tachovská Hut'

Solitérní smrk ztepilý (o = 363 cm, v = 25,5 m) má širokou, hustou korunu, ve které je většina větví ve spodních patrech hákovitá (kandelábrovitá) a pod uraženým vrcholem kmene vyrůstá přeslen bajonetových větví. Krásná solitéra stojí v pastvině nad rybníkem Dorňákem na úpatí Ověčho vrchu, 1,2 km severozápadně od Tachovské Huti, 620 m n. m.

GPS [49° 56'39,8" N; 12° 35'10,6" E].

Slatina (zaniklá obec)

Seďmnáct buků lesních (o = až 453 cm, v = až 34 m – v r. 2008) tvoří řadu na rozhraní lesa a louky na severní straně luční enklávy v místě zaniklé obce Slatina, 700 – 715 m n. m. Stromy působí starobyle, nejrozměrnější jsou druhotně srostlé vícekmemy. GPS [49° 56'4,8" N; 12° 31'50" E].

Chodovská Huť

Nízký a rozložitý jasan ztepilý (o = 198 cm, v = 13,5 m – v r. 2006) je nápadnou solitérou se širokou korunou. Roste v pastvině u cesty nad západním okrajem obce, 610 m n. m. Strom zachránil pan Šolc před poškozováním pasoucím se dobytčkem. Pod korunu umístil lavičku a opodál vztýčil kříž. V r. 2006 získal jasan v anketě Strom roku ČR čtvrté místo.

GPS [49° 55'14,4" N; 12° 36'3" E].

Mohutný jasan ztepilý (o = 475 cm, v = 27,5 m – v r. 2008) stojí v chatové kolonii na jižním konci obce, 600 m n. m. Kuželovitý kmen se od tří metrů výšky postupně dělí do trojice silných, pokroucených větví. Strom je chráněný pod názvem „Jasan u Čadilů“. Popisuje jej Michálek (2008).

GPS [49° 54'58,7" N; 12° 36'18,8" E].

*Tři Sekery – památný strom Dub U Oříšku.
Foto Jaroslav Michálek, 2005*

Jasan pana Šolce nad Chodovskou Hutí. Foto Jaroslav Michálek, 2008

Největší buk v zaniklé Slatině. Foto Jaroslav Michálek, 2008

Proschlý, vysoký dub letní (o = 457 cm, v = 28,5 m – v r. 2005) se zvedá nad jezírkem v zahradě bývalého polesí, 600 m jihozápadně od obce, 605 m n. m. Statný strom s vysoko nasazenou korunou chřadne po zásahu bleskem v r. 1986. Je chráněný pod názvem „Dub letní v Chodovské Huti“. Strom zmiňuje Michálek (2005, 2008).

GPS [49° 54'53,4" N; 12° 36'2" E].

Broumov

Obrovský jasan ztepilý (o = 673 cm, v = 28 m – v r. 2006), chráněný pod názvem „Broumovský jasan“, stojí u cesty na levém břehu Hamerského potoka, 800 m jihovýchodně od Broumova, 520 m n. m. Je nejvýznamnějším stromem oblasti a třetím nejsilnějším jasanem v ČR. Na stromu upoutávají pozornost velmi vysoké, boulovité kořenové náběhy. Strom je často uváděný v ochranné literatuře, popisuje jej Michálek (2005, 2006b).

GPS [49° 53'4" N; 12° 36'50,5" E].

Stará jednořadá dubová alej (o = maximálně 405 cm – v r. 1996) začíná asi 150 m západně od památného „Broumovského jasanu“. Šestnáct dubů tu stojí v lese nad levým břehem Hamerského potoka, 530 – 535 m n. m. Stromy jsou nízko zavětvené a mají široké, košaté koruny. Stromořadí je chráněno pod názvem „Dubová alej pod Broumovem“. Alej zmiňuje Michálek (2005).

GPS [49° 53'4,4" N; 12° 36'34,7" E].

Nejmohutnější smrk ztepilý Dyleňského lesa (o = 420 cm, v = 33,5 m) stojí v nivě Hamerského potoka přímo pod zámečkem „u sv. Víta“, 530 m n. m. Je chráněný pod názvem „Broumovský smrk“. Soliterní strom má mírně prohnutý, plnodřevný kmen a proschlou korunou kuželovitého tvaru. O smrku píše Kadera (2007) a Michálek (2005).

GPS [49° 53'15,2" N; 12° 35'52,6" E].

Skupina deseti silných a velmi vysokých smrků ztepilých (o = až 325 cm, v = přes 40 m) stojí na levém břehu Hamerského potoka, na hrázi a pod hrázi vypuštěné nádrže 800 m zj. od zámečku Neuheimhausen, 565 m n. m. Nejsilnější stromy mají velmi vysoké kořenové náběhy. Stromy jsou chráněny pod názvem „Broumovské smrky v Hamerském údolí“. O skupině se zmiňuje Michálek (2005), podrobnější popis přináší Kadera (2007).

GPS [49° 53'24,5" N; 12° 34'19" E].

Trojice vysokých a statných smrků ztepilých (o = 360, 330 a 340 cm, v = až 44 m – v r. 2008) roste v řadě na kraji smrčiny v nivě Hamerského potoka, při cestě od zámečku Neuheimhausen k Broumovu, 545 m n. m.

Broumovský jasan (památný strom). Foto Jaroslav Michálek, 2006

Stromy mají útlé koruny, báze kmenů přecházejí do silných kořenových náběhů.

GPS [49° 53'30,5" N; 12° 35'11,5" E].

Tři staré stromy rostou ve zpustlém parčíku za rozpadajícím se Jánským zámečkem na východním konci Broumova, 560 m n. m.

GPS [49° 53'25,8" N; 12° 36'46,9" E].

Kromě zachovalé košaté lípy velkolisté (1) (o = 411 cm – v r. 2008) tu rostou dva jasanů (2) (o = 442 cm – v r. 2008, v = 24 m – v r. 1997) je silně olámané torzo, menší strom (3) (o = 399 cm – v r. 2008) má obrovské kořenové náběhy a kmen, který se dělí do esovitě prohnutých větví asymetrické koruny.

Jalový Dvůr (zaniklá osada)

Dvojice lip velkolistých (o = 484 a 431 cm – v r. 2008, v = 20 a 23 m – v r. 1997) roste na okraji listnatého remízu na severozápadní straně luční enklávy, kde stávala osada Jalový Dvůr, 630 m n. m. Nízké stromy starobylého vzhledu mají krátké pohárovité kmeny a rozložitě koruny vždy ze tří silných kosterních větví. O lípách se zmiňuje Michálek (2005).

GPS [49° 52'46,4" N; 12° 35'15" E].

Přední Žďár

Dvojkmen smrku ztepilého (o = 325 cm, v = 33,5 m – v r. 2008) srostlý od země do výšky téměř 4 m je chráněn jako PS „Smrk u Žďáru“. Stojí ve smřčině vlevo od silnice Chodský Újezd – Přední Žďár, 625 m n. m. Základní informace uvádí Kadera (2007) a Michálek (2005).

GPS [49° 51'37,9" N; 12° 35'59" E].

Mohutný smrk ztepilý (o = 344 cm, v = 31 m) s plnodřevným kmenem, hluboko zavětenou korunou a silnými kořenovými náběhy roste vedle silničky ve smřčině 1 km ssv. od Předního Žďáru, blízko lesního rybníčku, 605 m n. m.

GPS [49° 52'4,3" N; 12° 35'55,2" E].

Literatura

Kadera J. (2007): Tiše k nám hovoří..., aneb lesní velikáni Českého lesa. Smrky. – Český les: příroda a historie 3/2007: 28–31.

Michálek J. (2005): Staré a památné stromy. – In: Anonymus [kolektiv], Český les, příroda – historie – život, p. 811 – 822, Nakladatelství Miloš Uhlíř – Baset, Praha.

Michálek J. (2006a): Velké smrky Karlovarského kraje. – Sborník chebského muzea 2005, Krajské muzeum Cheb, Cheb, p. 164 – 186.

Michálek J. (2006b): Památné stromy Plzeňského kraje. – Krajský úřad Plzeňského kraje, odbor životního prostředí, Plzeň, 48 pp., 1 map. append.

Michálek J. (2008): Památné stromy Karlovarského kraje. – Krajské muzeum Karlovarského kraje, Muzeum Sokolov, 80 pp., 1 map. append.

Dubová alej pod Broumovem (16 památných dubů).
Foto Jaroslav Michálek, 2008

Památný strom Jasan u Čadilův v Chodovské Huti.
Foto Jaroslav Michálek, 2008

Dvojice líp v zaniklém Jalovém Dvoře. Foto Jaroslav Michálek, 2008